

УДК 811.111'06'37'372-116

ПРИСЛІВНИКОВА СПОЛУЧУВАНІСТЬ ДІЄСЛІВ УТИШАННЯ ТА ЗАСПОКОЮВАННЯ У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

(на матеріалі синонімічних рядів з домінантами *console* та *soothe*)

Соломія Ковалів

Львівський національний університет імені Івана Франка

У статті проаналізовано синтагматичні зв'язки дієслів, які входять до синонімічних рядів лексем *console* й *soothe* із прислівниками. Виділено лексико-семантичні групи прислівників, з якими сполучаються досліджувані дієслова, простежено функціональні властивості адвербіальних модифікаторів та виявлено закономірності лексичної сполучуваності даних дієслів, зокрема із прислівниками-інтенсифікаторами.

Ключові слова: сполучуваність, адвербіальні модифікатори, категорія інтенсивності, прислівники-інтенсифікатори.

Всебічне вивчення слова як основної одиниці системи мови та базової одиниці комунікації, опис й аналіз системних властивостей лексичних одиниць та особливостей їх функціонування залишаються актуальними й сьогодні. В аспекті антропологічного напрямку досліджень у сучасній лінгвістиці великий інтерес викликає дослідження особливостей дієслів із понятійним змістом *утишення/заспокоювання* як окремої групи лексем, зокрема емпатичних одиниць, які позначають дію з метою позитивно вплинути на психоемоційну сферу адресата, а разом з тим виражають власне ставлення (співпереживання) адресанта.

Дієслова, що позначають *утишення* та *заспокоювання*, досліджували на матеріалі різних мов у цілях системної класифікації предикатної лексики, в рамках прагматики та когнітивної лінгвістики, як один із вербальних засобів емпатизації діалогічного дискурсу тощо. Однак вивчення синтагматичних властивостей дієслів, які входять в синонімічні ряди лексем *to console* та *to soothe*, не було об'єктом окремих наукових розвідок.

У статті основну увагу зосереджуємо на аналізі сполучуваності дієслів синонімічних рядів лексем *to console* й *to soothe* із прислівниками. Матеріалом дослідження послужили приклади слововживання відповідно 35 та 45 дієслів синонімічних рядів *to console* й *to soothe* (із них 17 – входять в обидва синонімічні ряди) взяті з Британського Національного Корпусу (BNC) [26].

Сполучуваність властива одиницям усіх мовних рівнів, і визначається як здатність мовних одиниць вступати у взаємозв'язки з одиницями власного (та рідше вищого) рівня для виконання певних номінативних і комунікативних завдань [14, с. 8]. У цілому лексична сполучуваність /у широкому її трактуванні/ – явище динамічне і залежить від низки мовних та позамовних факторів (з лінгвістичної точки зору вибір контекстових партнерів тих чи інших слів здійснюється на основі сумісності семантичних ознак обох партнерів, що в свою чергу мотивовано відносинами у позамовній дійсності [2, с. 69]), характеризується різним ступенем інтенсивності і

може поєднувати певні одиниці з більшою чи меншою регулярністю та ступенем усталеності [8, с. 92].

Сучасні лексикологи, услід за розмежуванням Н.М. Амосовою типів перемінних контекстів, розрізняють три типи сполучуваності: синтаксичну, семантичну та лексичну [7, с. 193]. Під *синтаксичною сполучуваністю* розуміють здатність слова вступати в синтагматичні зв'язки з іншими словами на рівні класу слів (граматичного розряду), тобто сукупність потенційно можливих зв'язків, *семантична сполучуваність* апелює до рівня підкласу слів, лексико-семантичних розрядів, а *лексична сполучуваність* /у вузькому значенні/ трактується як здатність слова сполучатися з окремими словами (сполучуваність на рівні одного слова) [7, с. 193; 10, с. 94]. Проте, ця класифікація має ряд модифікацій. Так, наприклад, І.М. Кобозєва виокремлює *морфо-синтаксичну, лексичну і семантичну сполучуваність* [4, с. 146-147], деякі дослідники обмежуються двома типами сполучуваності, наприклад, *синтаксична та лексична сполучуваність* у Д.М. Шмельова [17, с. 160]. Український філолог М.П. Кочерган вважає, що лексичну і семантичну сполучуваність правомірно розглядати як різновид певної *лексико-фразеологічної сполучуваності*, яка протиставляється *лексико-синтаксичній* [6, с. 29].

Для досліджуваних нами лексем як граматичного класу слів характерною є сполучуваність з субстантивним компонентом у пре- та постпозиції й адвербіалом [прислівниками та їх функціональними еквівалентами /Prep+N/].

Обставинне доповнення не є обов'язковим для дієслів, які входять у синонімічні ряди лексем *to console* та *to soothe*. У цілому, прислівники як і загалом адвербіальні комплєменти в їх оточенні факультативні: несуть додаткову інформацію, що впливає лише на значення самого висловлювання; можуть модифікувати значення цілого (або підрядного) речення [(А)] та конкретизувати саме дієслівну дію [(Б)]. Останні можна умовно поділити на якісно-кількісні та прислівники, які характеризують сам процес і/або відношення до нього зі сторони суб'єкта [3, с. 28].

Приміром: [(А)] *Evidently she pitied me who lived (according to her) prisoned behind bars, banished away from the great meeting.* [BNC, B1F 838]

[(Б)] *Deeply as she sympathized with the woman's condition she saw no reason why the husband should be made its victim*[BNC, H82 479]; *'Poor Ellie,' he commiserated mockingly.* [BNC, HGY 2810]

Як показав матеріал дослідження, проаналізовані дієслова найчастіше зустрічаються у сполученні із прислівниками [а] *способу дії* (20,9%) та [б] *міру й ступеня дії* (44,4%), зокрема, з так званими *інтенсифікаторами*, здатними змінювати ступінь значення ключового слова у тексті. Частотну групу складають [в] прислівники *часу* (15,2 %) [з них *now* (5,5%), *soon* (2,8%), *then* (2,2%), *yesterday* (1,1%), *tomorrow* (0,3%) тощо], рідше досліджувані лексеми сполучаються із [г] прислівниками *частотності й повторюваності* (9,8%) [*always* (buoy up, pity, quiet, relieve, sympathize, temper), *often* (alleviate, mitigate, sympathize, temper), *perpetually* (hush, subdue), *rarely* (subdue)] та у поодиноких випадках із [д] прислівниками *місця* (0,6%) [*outdoors* (relax), *here and there* (still)], які, у цілому, визначають часово-просторові координати перебігу ситуації – дії, вираженої відповідним дієсловом, та не впливають на значення самого дієслова; у адвербіальній дистрибуції дієслів обох синонімічних рядів зустрічаються й *відносні прислівники* /модальні слова/ (9,1%) [*certainly, clearly, surely, indeed, apparently, evidently, eventually, etc*].

На окрему увагу заслуговує сполучуваність даної групи дієслів з *інтенсифікаторами*. У лінгвістиці *інтенсивність*, яку розглядають передусім як категорію кількості в рамках однойменної семантичної ознаки ("інтенсивність"), охоплює усю шкалу градації ознаки від підсилення до послаблення [11, с. 7; 12, с. 7; 15, с. 6; 16, с. 5-7, 16], де місце нуля займає норма, що об'єднує дві антонімічні

ознаки, які позначають відхилення від норми в протилежні боки [1, с. 244; 13, с. 9]. Здатність сполучатися з прислівниками-інтенсифікаторами зумовлена семантикою аналізованих дієслів, а саме їх градуальністю. Дослідження науковців свідчать, що семантика дієслів впливає на їх сполучуваність із певною групою прислівників: “адвербіальні поширювачі запрограмовані семантикою дієслова” [11, с. 11; 13, с. 12; 17, с. 159], як і зрештою сполучуваність того чи іншого адвербіального інтенсифікатора з дієсловами різних лексико-семантичних груп залежить від семантики самого інтенсифікатора [11, с. 19]. Як зауважують учені, *підсилювачі* (amplifiers) [за класифікацією інтенсифікаторів Р.Квірка – модифікатори, які посилюють дієслівну дію] сполучаються виключно з градуальними дієсловами [11, с. 17; 22, с. 594], окрім тих випадків, коли вони не виконують функцію інтенсифікаторів, а, наприклад, характеризують тривалість, частотність чи розвиток процесу [22, с. 594–595]. Дієслова обох досліджуваних нами синонімічних рядів є градуальними: їх семантика передбачає градацію процесуальних ознак (*apixem*) *lessen* й *enhance the quality of a certain (positive) feeling* та/ або відповідних кваліфікативних компонентів (наприклад, *quiet* в семантичній структурі *quiet/en/ {to become or make quiet}* [28]), а семантичний компонент “градуальність” є абсолютною семою, що конкретизується у контексті. Разом з тим відзначимо, що ці модифікатори можуть виконувати функцію інтенсифікації або окремої семі, або комбінації сем залежно від того, який аспект екстралінгвістичної ситуації описує відповідне дієслово.

Напр.: So he... disappeared from view and the man'd quietened down a bit. [BNC, KNC 954]; David has mellowed and quietened down a great deal. [BNC, CDG 1292]

Окремі модифікатори мають тенденцію сполучатися лише з певним семантичним класом слів. Як відомо, *deeply* [22, с. 593], а також у більшості випадків *greatly* [19, с. 55]) сполучаються з дієсловами, які виражають ставлення один до одного (*attitudinal verbs*). Це підтверджується проведенням нами аналізом: дієслово *sympathize*, яке сполучається з *deeply* (23 %), містить сему “*відношення мовця до адресата*” (“*attitude towards the addressee*”); водночас прислівник *greatly* є найчастотнішим з-поміж підсилювачів, які модифікують аналізовані нами дієслова.

Досліджувані дієслова хоча й характеризуються суміжністю значень та загальною тенденцією сполучатися з окремими семантичними класами слів, зокрема інтенсифікаторами, проте відрізняються як певними семантичними особливостями, так і в аспекті їх системних взаємозв'язків із іншими мовними одиницями. Відмінність у значенні синонімів супроводжується й відмінністю у їх вживанні в плані власне їх лексичної сполучуваності, відборі контекстових партнерів загалом та частотності сполучуваності синонімів з певними словами [20, с. 156]. Кожне слово, зауважує М.Л.Мерфі, має тенденцію сполучатися з обмеженим колом інших слів через узус або семантичну просодію [21, с. 269], і навіть, якщо взаємозамінність слів-синонімів теоретично можлива, її не завжди можна зустріти в мові [20, с. 156].

Для аналізу особливостей вживання інтенсифікаторів із дієсловами обох синонімічних рядів на основі їх лексичної сполучуваності використано класифікацію, запропоновану Р. Квірком [22, с. 589-603], за якою виділяють два види прислівників-інтенсифікаторів: *підсилювачі* (amplifiers) та *послаблювачі* (downtoners), кожен з яких об'єднує декілька підвидів модифікаторів.

Серед *послаблювачів* /58,4% усіх інтенсифікаторів/ найчастотніше з дієсловами обох синонімічних рядів сполучаються *применшувачі* (diminishers) /50,3%/, а саме *експресивні применшувачі* (expression diminishers) /45,3%/, – виражають лише частину потенційної сили дієслова, яке вони модифікують. Їх парадигму для 24 досліджуваних дієслів утворюють модифікатори *a bit* (27,4%), *a little* (19,2%),

somewhat (17,8%), *slightly* (16,4%), *to some extent* (5,5%), *partially* (4,1%), *partly* (2,7%), *to some degree* (2,7%), *to a degree* (1,4%), *to an extent* (1,4%), *a little bit* (1,4%), etc.
Напр.: He cheered up a little. [BNC, HWA 208]

Рідше з-поміж *послаблювачів* досліджувані лексеми сполучаються з *модальними примениувачами* (attitude diminishers) {/5% – *only, merely, just*/, які підкреслюють, що сила дієслова (інтенсивність) є обмеженою}[a], у поодиноких випадках із *усереднювачами* (compromisers) {/3,7% – *sufficiently, to a greater or lesser extent*/, які передбачають незначний зсув униз по шкалі та мають схильність піддавати сумніву доречність вжитого дієслова}[b], *апроксиматорами* (approximators) {/3,8% – *almost, nearly*/, виражають наближення до “сили” дієслова}[c] і *мінімізаторами* (minimizers) {/0,6% – *little*/}[d].

Напр.: [a] Most doctors merely alleviate suffering, whether physical or mental, ... we alleviate by technical skill (or) by presence or personality [BNC, CMS 593]

[b] *Fabia had been in her room for a good half-hour before she cooled down sufficiently to realise that maybe her reaction to Lubor's hauling her into his arms had been a little fierce, perhaps.* [BNC, JYF 1361]

[c] *For a moment she almost pitied the police, who would not find it easy to get a straight tale from any of its members.* [BNC, H8B 504]

[d] *He was unlikely to suppress the Bennites however little he sympathized with their methods.* [BNC, A66 936]

До найуживаніших *експресивних примениувачів* належать модифікатори *a bit* [сполучається з дієсловами *buck*(up), *butter*(up), *calm*(down), *cheer*(up), *comfort*, *cool* (off), *cushion*, *ease*, *quieten*(down), *relax*, *subdue*] та *a little* [*buck*, *calm*(down), *cheer*(up), *console*, *ease*(off), *mollify*, *quieten*, *relax*, *still*], які демонструють подібність за синтаксичною та лексичною сполучуваністю. Найчастіше вони зустрічаються у прямо-перехідній моделі сполучуваності, рідше в пасивних конструкціях, модифікують ергативні дієслова, вжиті в неперехідному значенні (*cool*, *calm*, *quieten*, *cheer*, *ease*, *still*), проте у таких випадках після *a bit* слідує “пояснення ситуації” (виражене підрядним реченням), що не характерно для *a little*. Характерною особливістю применшувача *a bit* є й те, що лише він (83%) та *slightly* (17%) вживалися з аналізованими дієсловами у спонукальних реченнях, а також тенденція сполучатися з фразовими дієсловами (*calm down*, *quieten down*, *buck up*), що частково пояснюємо стилістичним чинником: спонукальні конструкції даного типу переважно використовуються у побутовій сфері, більш того, вживання фразових дієслів характерне для розмовного дискурсу, а даний інтенсифікатор належить до неофіційної лексики [27, с. 136].

Напр.: Later in the evening when the place had quietened a little and the cyclists had eaten, I invited them to join me for a glass of wine [BNC, AE8 484]; *But things should quieten down a bit now, that's the end of the festival fuss* [BNC, HJH 2542]; *I believe I have calmed down a bit but there are still times when I will get booked* [BNC, K2L 333]; *Butter him up a bit!* [BNC, ACE 3080]

У пасивних конструкціях модифікатори *a bit* та *a little*, а також *somewhat* (*console*, *cool*, *cushion*, *mollify*, *quieten*, *subdue*, *temper*) займають позицію між допоміжним дієсловом та дієприкметником минулого часу ключового слова. Що ж до модифікатора *slightly*, теоретично, він також може стояти після дієслова в пасивному стані, проте у значенні *заспокоїти/ утішити* у такій позиції щодо дієслів із досліджуваних нами синонімічних рядів не зустрічався.

*У дужках подано дієслова, які сполучаються з відповідним інтенсифікатором; підкреслені лексеми зустрічалися з двома і більше модифікаторами, що порівнювалися.

Hanp.: He was somewhat mollified by the fact that the Brigadier's boy, Sartini, snapped to attention as he passed, well within her view[BNC, CJX 889]; *WEST: New voices and opinions will be vying to be heard in Westminster now the Conservatives' grip on the region has been eased slightly.* [BNC, AK2 453]

Виключно у пасивних конструкціях вживаються прислівники *partially* (assuage, cushion, lull) й *partly* (mollify, reassure). Вони частково відрізняються (а) дистрибутивними моделями, в яких зустрічаються, – після прислівника *partly* здебільшого слідує “пояснення ситуації”, виражене підрядним реченням; (б) додатковим значенням – *partially* вказує на те, що стан до деякої міри (не повністю, а частково) певним чином змінився, що виражено відповідним дієсловом, *partly* також вказує, що стан зазнав змін, але імпліцитно може виражати, що ця зміна не є цілісною, однонапрявленою та (в) стилізованими особливостями – прислівника *partially* належить до офіційної та книжної лексики.

Hanp.: HOME LOAN borrowers have been partially cushioned (НЕПОВНІСТЮ, ДЕЯКОЮ МІРОЮ) *from the full effect of the doubling of base rates in the last 18 months* [BNC, A2V 516]; *Tell me it, you lying little shite, she said repeatedly, and was partly reassured* (ЧАСТКОВО ВТИШЕНА, А ЧАСТКОВО, МОЖЛИВО, ЗБЕНТЕЖЕНА) *by the fact she had him floundering.* [BNC, HTS 3615]

Інтенсифікатори-применшувачі *to an extent/ to some extent* та *to a degree/ to some degree*, також вживаються у конструкціях з дієсловом у пасивному стані, проте займають різну позицію – відповідно між допоміжним дієсловом й дієприкметником минулого часу ключового слова та кінцеву (після дієслова у пасивному стані), в окремих випадках з метою емпатизації зустрічаються у препозиції (на початку речення). Сполучуваність з даними адвербіальними одиницями, що вказують на певний /недостатній/ ступінь зменшення *негативної* дії /впливу чи стану справ/, вираженої дієсловом із семою-домінантою *зменшити*, властива двом дієсловам – *to cushion* та *to mitigate* (синонімічний ряд *to soothe*).

Hanp.: The subsequent demoralisation in evidence throughout British coalfields has been mitigated to some degree in South Yorkshire by blame for defeat focusing on a clearly identifiable minority, who in response have developed a set of parallel social institutions. [BNC, HJ0 2917]

У цілому, парадигма применшувачів найповніше представлена для дієслова *to cushion*, яке сполучається з 5 послаблювачами: *Nper + Vpass + to a /some/ degree + from N phrase* (×2), *Nper + to an extent + Vpass + from + Nphrase* [*have to an extent been cushioned*], *Nper + partially + Vpass* [*have been +partially+cushioned*], *To some extent +Nper + Vpass + from Nphrase*, *Nper+V+Nnon-per+a bit*, *N non-abstract + V + N per+ somewhat* (+ *from N phrase*). Статистичні дослідження не показали суттєвих розходжень у частотності сполучуваності даної лексеми з окремими прислівниками. У комбінації лише з певним /одним/ прислівником-применшувачем у відповідній моделі сполучуваності зустрічалися дієслова *alleviate* (slightly), *assuage* (partially), *butter* (a bit), *comfort* (a bit), *lull* (partially), *moderate* (slightly) та *still* (a little). У даному випадку вибір відповідних контекстових партнерів частково зумовлений стилістичними особливостями лексем, наприклад, *alleviate* та *moderate* належать до офіційної/ книжної лексики, як і зрештою *slightly*; те саме стосується *assuage* та *partially*. Переважна більшість дієслів серед тих, які сполучаються з експресивними применшувачами /66%/, комбінувалася із двома і більше прислівниками, демонструючи при цьому різну частотність сполучуваності. Так, дієслово *quiet* у 4,7 рази частіше сполучалося із *a bit*, ніж з *a little*, і у 2,5 рази інтенсивніше з *a bit*, ніж із *somewhat*, *relax* у 2,8 рази частіше зустрічалося з *a little*, ніж з *a bit* й *slightly*, лексема *temper* відповідно частіше комбінувалася з *somewhat*, ніж із *slightly*. Високу частотність сполучуваності з окремими применшувачами /у порівнянні із загальною частотністю прислівникової сполучуваності досліджуваних дієслів/ спостерігали у

quiet (a bit), *cheer up* (a bit), *mollify* (slightly, somewhat), *calm* (a little), *relax* (a little) та *temper* (somewhat).

Модифікатори, які посилюють дієслівну дію, – *підсилювачі* включають *максимізатори* (maximisers) /14,9%/ [a], що вказують на максимальний рівень [верхню межу шкали] {у відсотках: *completely*(3,1), *entirely*(4,4), *extremely*(0,6), *fully*(3,1), *totally*(0,6), *wholly*(0,6), *beyond anything*(0,6), *substantially* (1,3), *tremendously*(0,6)}, та *посилювачі* (boosters) /26,7%/ [б] – високий рівень вияву ознаки {у відсотках: *a lot*(1,2), *considerably*(5,1), *deeply*(3,1), *enormously*(1,2), *greatly*(5,7), *heavily*(0,6), *largely*(1,2), *more*(0,6), *much*(4,4), *strongly*(0,6), *well*(1,2), *a good deal*(0,6), *in great part*(0,6), *to a considerable extent*(0,6)}.

[a] *Dreadful for you to be without Mrs Howard – I was a day or two without Maria, so I can completely sympathize.* [BNC, CA6 1670]

[б] *They'd been considerably bucked when I got a place at Merton.* [BNC, BMR 297]

Найчастіше *підсилювачі* модифікують дієслова вжиті у пасивному стані (60%), займаючи позицію між допоміжним словом та дієприкметником минулого часу повнозначного дієслова. Виключення становить лише модифікатор *beyond anything* (стоїть після дієслова у пасивному стані).

Handp.: ... 'George is heartened beyond anything by your visit.' [BNC, H8X 1832]

Підсилювачі дієслів, ужитих у неперехідному значенні, займають кінцеву позицію, хоча в окремих випадках можуть стояти перед повнозначним дієсловом. Найчастотнішим серед них є прислівник *considerably* (alleviate, buoy up, quieten, still), рідше зустрічаються модифікатори *much* (relax, cheer up), *more* (cheer up), *a great deal* (quieten), *a lot* (alleviate), *deeply* (relax).

Handp.: Still, it appears that she's quietened down considerably. [BNC, JYE 3484]

У прямо-перехідній моделі сполучуваності більшість посилювачів стоять після прямого додатка: *a lot* (cool), *much* (animate), *quiet well* (quieten), *enormously* (hearten), *tremendously* (ease) на відміну від, наприклад, *greatly* (hearten, temper), який зустрічається між дієсловом-присудком і додатком /об'єктом/ та *heavily* (mitigate) – між підметом /суб'єктом/ та дієсловом-присудком.

Handp.: He had said 'we', which heartened McAllister enormously but also meant that she must try to justify his confidence, and not let him down; ... [BNC, HGE 2275]

The Family Reunion, which we went to see and much enjoyed, had that autumn been put on again, and its success greatly heartened him. [BNC, H9X 1321]

Підсилювачі у прийменниково-перехідній моделі лексем *to sympathize* (максимізатори *completely, entirely, fully*; посилювачі *in good part, strongly й deeply*) та *to empathize* (максимізатор *fully*) зустрічаються як після повнозначного дієслова, так і перед ним. Загалом, для посилювачів, як і для більшості максимізаторів досліджуваних дієслів, характерна тенденція займати позицію перед ключовим дієсловом у тих випадках, коли їх лівобічним контекстовим партнером є займенник "I" – [I+*deeply/strongly.../completely/fully/entirely... +sympathize + with ...*].

Handp.: Nevertheless, Peter Parker and British Rail were anxious to get the project back on track and I strongly sympathized with their position. [BNC, ABU 29]

Відмічено також низку інших особливостей та тенденцій вживання інтенсифікаторів із досліджуваними дієсловами. На рівні синонімічних рядів з посилювачами *much, more, well* сполучаються здебільшого лексеми, які входять у синонімічний ряд *to console*, з семою-домінантою "*відвищити*". Максимізатор *entirely* (compose, still, subdue, sympathize) зустрічається лише із заперечною часткою *not* тощо. Не всі дієслова зустрічалися у сполученні з інтенсифікаторами, зокрема лексеми *to condole* і *to commiserate*, які актуалізують значення 'вербальне вираження ставлення мовця' – співчуття, що не піддається градації тощо.

Handp.: Such suspicions were certainly not entirely stilled ... [BNC, APE 116]

Функцію придієслівних інтенсифікаторів, а саме підсилювачів досліджуваних нами лексем, можуть також виконувати й інші семантичні групи прислівників [5, с. 193], зокрема *emphasizers* (*certainly, clearly, indeed*) [12; 22, с. 586], а також в окремих випадках перфектні постпозити [22, с. 595] (*buck up, buoy up, butter up, calm down, cheer up, quiet/en/ down* тощо) й деякі функціональні еквіваленти прислівників (наприклад, *to rest*).

Напр.: ... and we daresay the unfortunate teacher, with whose plight we do indeed sympathize, did not have the faintest idea what was afoot. [BNC, ECN 90] (= we sympathize very much.); She seemed willing to go to almost any length to appease, lull his irritation to rest, contain all the exasperation by taking it within herself. [BNC, A6N 1851]; When menacing frontman David Yow begins to scream, 'I'm calm now, I've calmed down, but I'm shaking' during 'Boilermaker', you know he's aware of the situation. [BNC, CK5 3100] (I've calmed down ≈ I've calmed completely).

Окрім інтенсифікаторів частотну групу прислівників, з якими сполучаються дієслова синонімічних рядів лексем *to console* та *to soothe*, становлять модифікатори, які конкретизують *спосіб виконання дії* за різними характеристиками: (а) якість виконання дії, пов'язаної з впливом на адресата, та ефектом цієї дії на мовця [*gently, softly, warmly, breezily, ruthlessly, mockingly, confidently*], (б) спрямованість дії – сферу впливу відповідної дії [*morally, spiritually, psychologically, physically*], (в) виконання дії, пов'язане з наміром мовця та його щирістю [*deliberately, instinctively, honestly, sincerely*], (г) виконання дії відповідно до загальноприйнятих норм [*strangely, oddly, uncharacteristically, exquisitely, magically, foolishly, skillfully*], (д) виконання дії в плані легкості/важкості її здійснення [*easily*] та (е) протікання дії в часі [*slowly, gradually, briefly, suddenly* тощо].

Прислівники в оточенні дієслова також увиразнюють його аспектуальну семантику, уточнюючи характер дії, вираженої дієсловом у плані статичності (*/±static/*), динамічності (*/±dynamic/*), тривалості (*/±punctual/*) та граничності (*/±telic/*). Зауважимо, такими розрізнявальними ознаками оперують лінгвісти при визначенні *родів дії (Aktionsart)** [25, с. 32-49]. Наприклад, прислівники типу *suddenly, instantly, immediately* підкреслюють миттєвість та раптовість виконання дії, її однократну реалізацію; *gradually, slowly, rapidly* – конкретизують ознаку “*внутрішня тривалість дії*” */-punctual/*.

Напр.: Although I feel I have a long way to go, I'm a lot more aware of myself, so whenever I get twinges of pain I adjust accordingly and the pain immediately eases. [BNC, BM0 322]/+dynamic/; Repeated experiences of regained enjoyment slowly mitigate the primitive fury. [BNC, BNF 533]

Деякі аспектуальні ознаки дієслова, зокрема граничність (*telicity/atelicity*)**, не завжди є частиною його лексичного значення, але проявляється на рівні фрази [24, с. 62], насамперед через адвербіальні поширювачі та/ або вживання у певній часо-видовій формі [18, с. 116–117]. Зокрема, Г.К. Юрченко вважає, що значення не-граничності (*-telic*) реалізується у сполученні із прислівниками *міри часу* (в першу чергу зі значенням *довго*), *повторюваності* (приміром: *often, always*) та *місця*, на відміну від прислівників *напрямку* та *мети*, які надають дієслову значення граничності [18]. Матеріал нашого дослідження підтверджує можливість реалізації

*Поняття *Aktionsart* (запроваджене К.Бругманом) використовують для класифікації дієслів відповідно до певних властивостей темпоральної структури ситуацій, які вони позначають. Зауважимо, *Aktionsart* – лексико-семантичний феномен, що відображає внутрішні властивості дієслова, на відміну від граматичного виду, який є властивістю відповідної словоформи; тим не менше вони (*Aktionsart* та категорія виду) взаємопов'язані [23, с. 22-23].

**Під граничністю розуміють таке значення дієслова, котре передбачає закінчення дії, границю у її здійсненості [25, с. 116].

значення неграничність, вираженого дієсловом у сполученні із прислівниками *повторюваності* [A] та *міри часу* (довго) [B], однак останній критерій /прислівники *місяця*/ вважаємо нерелевантним для проаналізованих нами дієслів; сполучуваність із прислівниками *напрямку* не характерна для досліджуваних дієслів.

Напр.: [A] People who feel unloved and depressed often alleviate those stressful feelings by going out and buying things. [BNC, A7N 465]

[B] We always laugh and joke and talk so much that Enid hushes us perpetually, and now he has nothing to say. [BNC, HOF 200]

Разом з тим, оскільки дієслова синонімічного ряду *to soothe* з ядерним компонентом *lessen* у своєму первинному значенні неграничні [М.Я. Гловинська, цит. за 9, с. 56], позначають однонапрямлену зміну значення параметра, а відтак, можуть мати лише кількісну границю, вважаємо, що маркерами їх граничності виступають також прислівники-інтенсифікатори, які вказують на верхню границю шкали інтенсивності (*максимізатори*).

Напр.: BT has just introduced new moves which it hopes will alleviate the problem completely... [BNC, G2V 239]

Таким чином, сполучуваність дієслів із адвербіальними модифікаторами мотивується екстралінгвістично – відповідними комунікативними завданнями та визначається системними властивостями лексем, обов'язковістю чи факультативністю їх обставинного доповнення, потенційною здатністю сполучатися з окремими лексико-семантичними групами модифікаторів, що частково зумовлено семантикою відповідного дієслова, та індивідуальними закономірностями лексичної сполучуваності. Для дієслів, які входять у синонімічні ряди лексем *to console* й *to soothe*, як окремого лексико-семантичного класу слів, характерна сполучуваність із прислівниками-інтенсифікаторами, здатними змінювати ступінь інтенсивності відповідного процесу, вираженого дієсловом, від підсилення до послаблення та адвербіальними одиницями, які конкретизують спосіб виконання дії за різними характеристиками, а також увиразнюють аспектуальну семантику досліджуваних лексем, конкретизуючи характер дії, вираженої дієсловом у плані статичності, динамічності, тривалості та граничності. Проведений аналіз дозволив виявити загальні закономірності сполучуваності досліджуваних дієслів з прислівниками та визначити індивідуальні моделі їх лексичної сполучуваності.

1. Арутюнова Н.Д. Типы языковых значений: Оценка. Событие. Факт / Н.Д. Арутюнова. – М.: Наука, 1988. – 338 с.
2. Баскевич В.М. Про чинники, які зумовлюють широту лексичної сполучуваності прикметника / В.М. Баскевич // Іноземна філологія. – 1990. – Вип. 100. – С. 67-71.
3. Денисенко Л.Г. Лексическое значение глагола и его сочетаемость с модификаторами / Л.Г. Денисенко // Проблемы лексической и словообразовательной семантики в современном английском языке. – Пятигорск, 1986. – С.25-31.
4. Кобозева И.М. Лингвистическая семантика: Учебник / И.М. Кобозева. – [3-е изд.]. – М.: Ком Книга, 2007. – 352 с. – (Новый лингвистический учебник).
5. Кобрин Н.А. Грамматика английского языка: Морфология. Синтаксис / Н.А. Кобрин, Е.А. Корнеева, М.И. Оссовская, К.А. Гузеева (на англ.яз.). – СПб.: СОЮЗ, 1999. – 496 с. – (Учебное пособие для студентов педагогических институтов и университетов по специальности № 2103 "Иностранные языки").
6. Кочерган М.П. Слово і контекст / М.П. Кочерган // Лексична сполучуваність і значення слова. – Львів: Вища школа, 1980. – 183 с.
7. Левицкий В.В. Семасиология / В.В.Левицкий. – Винница: Нова Книга, 2006. – 512 с.
8. Маковский М.М. Лингвистическая комбинаторика / М.М. Маковский. – М.: Наука, 1988. – 232 с.
9. Падучева Е.В. “Накопители эффекта” и русская аспектология / Е.В.Падучева // Вопросы

язикознавства. – 2004. – № 5. – С. 46-47. 10. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: Підручник / О.О. Селіванова. – Полтава: Довкілля.-К. – 2008. – 712 с. 11. Торосян О.М. Функціональні характеристики прислівників міри та ступеня в сучасній англійській мові: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04 / О.М. Торосян. – Київ, 1998. – 21 с. 12. Туранский И.И. Семантическая категория интенсивности в английском языке / И.И. Туранский. – М.: Высшая школа, 1990. – 172 с. 13. Удовенко І.В. Структурно-семантичні та функціональні особливості французьких інтенсифікаторів процесуальної ознаки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.05 / І.В. Удовенко. – Київ, 2005. – 22 с. 14. Федоренко О.І. Лексична сполучуваність компонентів сталих дієслівно-субстантивних виразів типу *to give a smile, to have a look, to make a suggestion* у сучасній англійській мові: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04 / О.І. Федоренко. – Львів, 2004. – 24 с. 15. Федорюк А.В. Функционально-прагматические аспекты фразеологических интенсификаторов в современном английском языке: дисс. ... кандидата филол. наук: 10.02.04 / А.В. Федорюк. – Иркутск, 2001. – 198 с. 16. Шейгал Е.И. Интенсивность как компонент семантики слова в современном английском языке: автореф. дисс. на соискание учен. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.04 / Е.И. Шейгал. – Москва, 1981. – 26 с. 17. Шмелев Д.Н. Проблемы семантического анализа лексики / Д.Н. Шмелев. – [3-е изд.]. – М.: ЛКИ, 2008. – 280 с. – (Из лингвистического наследия Д.Н.Шмелева). 18. Юрченко Г.К. К проблеме выделения глаголов со значением состояния / Г.К. Юрченко // Семантика и функционирование английского глагола: межвуз. сб. науч. трудов. – Горький, 1985. – С.114-120. 19. Gramley S. A Survey of Modern English / Stephan Gramley, Kurt-Michael Pätzold. – [Second Edition]. – Routledge London & New York. Taylor & Francis Group, 2004. – 397 p. 20. Myrphy M. Lynne. Semantic Relations and the Lexicon / M. Lynne Myrphy. – Cambridge University Press, New York. – 2003. – 292 p. 21. Nesselhauf N. Collocations in a Lerner Corpus / Nadja Nesselhauf. – John Benjamins Publishing Company Amsterdam / Philadelphia, 2005. – Vol. 14. – 331 p. – (Series: Studies in Corpus Linguistics). 22. Quirk R. A Comprehensive Grammar of the English Language / R. Quirk, S. Greenbaum, G. Leech, J. Svartvik. – London and New York: Longman, 1985. – 1779 p. 23. Schalley A.C. Cognitive modeling and verbal semantics: a representational framework based on UM / A.C. Schalley. – Mouton de Gruyter, 2004. – 446 p. 24. Topalov J. Phrasal verbs and progressive aspect / J. Topalov. – Facta Universitatis / Novi Sad, 2008. – V. 6. – № 1. – P. 61-72. – (Series: Linguistics and Literature). 25. Van Valin R.D., Jr. Exploring the Syntax–Semantics Interface / R.D. Van Valin, Jr. – Cambridge University Press, New York. – 2005. – 310 p.

Джерела ілюстративного матеріалу

26. British National Corpus (BNC). Available from: <http://www.natcorp.ox.ac.uk>.
27. Macmillan English Dictionary for Advanced Learners [MEDfAL]. – Bloomsbury Publishing Plc., 2008. – 1748 p.
28. Random House Webster's Unabridged Electronic Dictionary [RHWUD]. – Novell, Inc., 1996.

**СОЧЕТАЕМОСТЬ НАРЕЧИЙ ГЛАГОЛОВ УТЕШЕНИЯ И УСПОКОЕНИЯ
В СОВРЕМЕННОМ АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ**

(на материале синонимических рядов с доминантами *console* и *soothe*)

Соломия Ковалив

Львовский национальный университет имени Ивана Франко

В статье проанализированы синтагматические связи глаголов, относящихся к синонимическим рядам лексем *console* и *soothe*, с наречиями. Выделены лексико-семантические группы наречий, с которыми сочетаются исследуемые глаголы, рассмотрены функциональные свойства адвербиальных модификаторов и обнаружены закономерности лексической сочетаемости данных глаголов, в частности с наречиями-интенсификаторами.

Ключевые слова: сочетаемость, адвербиальные модификаторы, категория интенсивности, наречия-интенсификаторы.

**COLLOCABILITY OF THE VERBS DENOTING
CONSOLATION AND SOOTHING WITH ADVERBS IN MODERN ENGLISH**

Solomiya Kovaliv

Ivan Franko National University in Lviv

The article deals with the syntagmatic relations of the verbs constituting the synonymic series of the lexemes *console* and *soothe*. It examines the collocational potential of the verbs, traces the lexical-semantic groups of their adverb collocates, and outlines their functional peculiarities. The adverbial complementation of the verbs under analysis is optional. They show the tendency to collocate predominantly with intensifiers qualifying the degree of the process intensity on an abstractly conceived scale from relatively low to relatively high as well as adverbs of manner. Among the latter particular attention is paid to those specifying the aspectual semantics of the verbs in terms of the following features: [\pm static], [\pm dynamic], [\pm punctual], and [\pm telic]. Less productively the studied lexemes co-occur with adverbs of time, repetition or frequency, place, and modal adverbs. The verbs under analysis are characterized by semantic contiguity of their meaning, nevertheless they are rarely equivalent in their abilities to collocate with other words, thus demonstrating selectional, collocational and finally collocational frequency differences. The combinability with adverbs is extralinguistically motivated by the communicative aim and determined by the systemic peculiarities of the verbs, namely the obligatory or optional character of the adverbial complementation, the compatibility with certain lexical-semantic groups of modifiers, which is partly determined by the semantics of the word, and the individual collocational potential.

Key words: collocability, adverbial modifiers, the category of intensity, downtoners, diminishers, approximators, compromizers, minimizers, amplifiers, maximizers, boosters.

Стаття надійшла до редколегії
18.06.2009 р.

Статтю прийнято до друку
16.09.2009 р.